

La passió per Bach segons Carles Santos

Enguany es compleixen 250 anys de la mort del compositor Johann Sebastian Bach. El polifacètic i sempre sorprenent Carles Santos, amant i coneixedor del músic alemany, fa un viatge per la vida i obra del protagonista del seu darrer èxit, 'La pantera imperial'.

Johann Sebastian Bach va nàixer el 21 de març del 1685 a Eisenach (Túringia, Alemanya). Va viure com un alemany més de l'època, dedicat gairebé exclusivament –i diem gairebé per allò dels 22 fills– a la música. Tot i que en vida mai va rebre el reconeixement ni dels músics ni del gran públic, la força i la vitalitat de Bach han estat tan

presentes al llarg d'aquest darrer segle que la seua música pot escoltar-se avui dia en qualsevol racó del món, fins el punt que els joves estudiants de piano acaben obsessionant-se amb els seus preludis i fugues per allò que tots els professors repeteixen fins l'avorriment: "Bach és imprescindible en l'aprenentatge de l'essència de la música".

I precisament això és el que li va passar a Carles Santos quan, després d'haver après a seure correctament a la banqueta del piano i un cop havia aconseguit que la pedra no li caigués de la mà mentre colpejava les tecles amb els cinc dits de la mà, un darrere de l'altre, va començar a descobrir el món de Bach. Carles Santos, pianista, compositor, escenògraf, au-

tor teatral, i moltes coses més, de reconegut prestigi no només a casa seua sinó arreu del món, va voler dedicar, amb l'espectacle *La pantera imperial*, un homenatge a qui va ser company de fatigues durant els seus primers anys d'aprenentatge. Santos, entre actuació i actuació, i mentre prepara l'estrena al Teatre Nacional de Catalunya de la que serà la seua primera òpera, *Ricardo i Elena*, recorda la figura de Bach en un moment en què tot el món està dependent de la celebració dels 250 anys de la mort del compositor Alemany. Bach torna a robar-li el temps a Santos.

"La vida de Bach —comença Santos mentre posa en ordre les seues idees— va ser tan avorrida o tan divertida com la de qualsevol de nosaltres. En realitat va ser una persona gairebé anònima. Hans Nicholas Forkel, que no va coincidir en vida amb Bach, és l'autor de la seua primera biografia, una biografia irregular però molt apassionada que va elaborar amb l'ajuda dels fills del compositor. A més d'explicar les típiques històries de la seua vida, reflecteix molt bé la desesperació que sentia Bach perquè s'adonava que els seus fills estaven farts d'ell. Tenien una actitud més aviat contrària al que feia son pare perquè l'acusaven, entre cometes, de clàssic, que en realitat, d'una manera o d'una altra, és el que sempre passa entre pares i fills. Ells volien anar a estudiar a Itàlia o a França, on hi havia compositors moderns, i no volien saber res de la música del seu pare. Forkel es va enfrontar als fills i els va dir: "El millor músic del món, l'heu tingut a casa i vosaltres no ho voleu reconèixer."

És a dir, que la causa de l'oblit durant tants anys de la figura de Bach van ser els seus fills? "Els seus fills i la societat d'aquella època —puntualitza Santos—. Bach va acabar els seus dies abandonat i oblidat. L'església de Leipzig, la darrera on va treballar, no li pagava les mensualitats, tot i que actualment està soterrat

ARXIU

Imatge del compositor alemany Johann Sebastian Bach en la seua joventut. A la pàgina de l'esquerra, el músic valencià Carles Santos en una imatge de 'La pantera imperial', l'espectacle que Santos va dedicar a Bach i que tants èxits li ha aportat.

allí. La seua segona dona, l'Ana Magdalena Bach, ningú sap on està soterrada. Així és que, cap dels 22 fills que va tenir, i això implica una potència sexual important, es va preocupar de recopilar o transmetre la música del seu pare".

"En realitat —explica Santos— Bach va portar una vida molt senzilla, podríem dir que va viure la vida d'un funcionari. Mai no va disposar de llocs importants per poder demostrar el seu geni ni va poder comptar amb les orquestres, cors i solistes que ell hauria desitjat. Treballava en esglésies de segona línia, on molt sovint no li pagaven. En canvi, els que triomfaven en aquella època, els Haendel i companyia, han passat a la història com uns bons compositors, però jo, personalment, estableixo

una singular diferència entre ells. La il·lusió de Bach era conèixer tota aquesta gent, sobretot Haendel, però mai no ho va aconseguir. Era un home que es conformava amb el que li havia tocat viure. Un altre potser hauria tingut enveja dels qui gaudien del reconeixement del gran públic. Ell, en canvi, lloava la música de Haendel, la trobava extraordinària, però mai van arribar a coincidir. I potser Haendel no va saber mai que Bach existia."

Mozart, en canvi, sí que va poder conèixer algunes coses de la música de Bach. El 1789, trenta-nou anys després de la mort de l'alemany, el compositor austríac va visitar Leipzig i va tenir l'ocasió d'estudiar algunes de les partitures de Bach, segurament alguns motets que quedarien escampats, sense que ningú s'a-

donés, per la sagristia de l'església de Sant Tomàs de

Johann Sebastian Bach.

Gravat de l'església de Sant Tomàs a la ciutat alemanya de Leipzig. Bach va ser el mestre de capella d'aquesta església durant els últims anys de la seua vida i actualment hi està soterrat.

ARXIU

Leipzig, la darrera on va treballar. La sorpresa del jove Mozart va ser tal que quan va poder assimilar tot allò que va trobar escrit en els papers exclamà: "Per fi aprenc alguna cosa nova."

Mentre Santos continua explicant la vida de Bach, un somriure el delata: "L'única cosa divertida que conec de Bach, no correspon a ell, sinó al seu pare, però vull contar-la. El pare de Bach, Johann Ambrosius Bach, i el seu germà bessó eren tan exageradament pareguts que les seues respectives dones s'havien de posar d'acord per vestir-los de maneres diferents per tal de no confondre'ls. Tots dos eren compositors i la música de l'un era exactament igual que la de l'altre. Tot en la seua vida era igual. El més sorprenent de tot, però, és que tots dos van morir el mateix dia."

Així doncs, fill i pare de músics, Bach va decidir continuar la tradició de la família. Santos reprèn el relat: "Dins la seua família, ell representa l'estudi, el talent i la constància. Obsessio-

"Bach és el rigor absolut, les matemàtiques aplicades a la música, i també el romanticisme, el misticisme i el minimalisme."

nat com estava amb la música, jo fins i tot m'atreviria a dir que la seua segona esposa, l'Ana Magdalena Bach, la va conèixer al cor de l'església on ell treballava per no haver de sortir al carrer a buscar-ne una altra, ja que la primera, Maria Barbara, va morir als pocs anys de casar-se. El jove Bach tenia massa feina."

Un clàssic a la carnisseria. Tenint en compte els anys que

Bach va restar en l'oblit, gairebé un segle, el descobriment i la recuperació de la seua música, com correspon a un compositor de la seua talla, va ser, si més no, un fet de gran rellevància. El to de veu de Carles Santos canvia sensiblement mentre comença a explicar aquesta història: "Encara que sembla estrany, Mendelssohn és realment el protagonista d'aquest retrobament. Ell era un xiquet de casa bé, de família jueva, culta i rica. Diuen que un dia va enviar el seu criat a comprar a la carnisseria. Quan va tornar, Mendelssohn es va adonar que el paper que embolicava la carn era una partitura. S'ho va mirar i, espantat, va anar immediatament a la carnisseria per demanar-li a la mestressa que li expliqués d'on havia tret aquell paper. Un cop reunits alguns retalls de la partitura, Mendelssohn es va adonar que allò que tenia davant dels ulls era ni més ni menys que *La passió segons Sant Mateu* de Johann Sebastian Bach."

Siga veritat o no aquesta curiosa anècdota, el que sí que és cert és que el 1829, cent anys després que Bach la componguera, Mendelssohn va dirigir la primera audició pública de *La passió segons Sant Mateu* des de la mort del seu autor. I va ser a partir d'aleshores que va començar a desvetllar-se l'interès per Bach. El 1850 es va fundar la Bach Gesellschaft, que publicà la primera edició completa de les seues obres, i a principis del segle XX es va produir la introducció de la música de Bach a Catalunya. El segle XX ha estat, de fet, el que ha situat la figura de Bach en l'esglaó més alt de la història de la música.

Però si aquesta va ser la seua vida, com era la seua música? "En Bach trobem el rigor absolut, les matemàtiques aplicades a la música, que és el gran dilema de la música contemporània, i al mateix temps trobem el romanticisme, el misticisme, el minimalisme. Actualment es parla del minimalisme com un descobriment innovador, però en realitat Bach va ser el millor minimalis-

ta de tots. Jo sempre dic que Bach va ser un músic premonitori. Tota l'evolució de la música fins l'actualitat la pots trobar en les obres de Bach. Hi ha compositors que són determinants en la seua època, dins del seu estil, en canvi Bach va fer moltes coses i molt diverses. Va fer tantes coses que allò que creus que no té res a veure amb ell, resulta que també és una obra seua. Jo, en el fons, crec que ho tenia tot previst”.

Previst ò no previst, el fet és que de la música de Bach s'han fet tot tipus de versions: en jazz, en rock, i fins i tot en flamenc. “La música de Bach –s’afanya a justificar Santos– és tan impressionant que ho aguanta tot. Té una riquesa tan immensa que segurament deu ser això el que facilita els camins perquè la gent que no és amant de la música clàssica s’hi senta igualment atreta.”

L'orgull de Leipzig. Carles Santos i la seua companyia van visitar l'any passat la ciutat de Leipzig amb l'espectacle *La pantera imperial* per participar en un festival que tractava de mostrar les diferents formes no tradicionals d'aproximar-se a l'obra de Bach. “Hi havia companyies –recorda Santos– de tot tipus: de dansa, de teatre musical (que és el que fem nosaltres) i molts personatges estranys que feien música sobre Bach, eren músics d'una altra galàxia. Vull dir que no sabien música però que Bach els havia tocat la fibra i volien estar allà per retre el seu propi homenatge a qui ells consideraven el seu mestre. Aquell festival va ser especial. El lloc on tocàvem estava a escassos cent metres de la tomba de Bach, i si aquell dia no va ressuscitar, ja no ho farà mai.”

La ciutat de Leipzig, a Saxònia, on Bach va passar els seus dar-

ters anys, viu impregnada del record del compositor. Bars, discoteques, botigues, cellers, restaurants, tota mena d'establiments han estat batejats amb el nom de l'home que ha donat fama mundial a la ciutat.

Al cap i a la fi, només s'escau una qüestió: què sent Carles Santos quan interpreta Bach? “Si estàs baix de forma –comenta Santos mentre sembla pensar-se molt el que vol dir– t'ho pots arribar a passar molt malament, per les dificultats que comporta. Si et trobes en condicions... És difícil d'explicar. La música de Bach és com el sexe, és la sensualitat duta a la música, et toca les fibres. El grau de felicitat que pots arribar a assolir és inexplicable. Quan acabes, alces el cap fas un somriure d'aquells que no cal explicar, sospires i penses: que bé que m'ho he passat.”

Rosanna Melià

Descampes als
subscriptors d'EL TEMPS

Truca'ns de
dilluns a
divendres al
93 309 70 04

PROMETEATRE

Teatre Tivoli

Chicago

25% de descompte
de dimarts a diumenge
fins el 12 de febrer.
Barcelona.

Teatre Principal

RENT

El musical que
trenca amb tot
el que està
establert

25% de descompte de
dimecres a diumenge.
Sense data de sortida.
Barcelona.

Teatre Borràs

El sopar dels idiotes

25% de descompte
de dimarts a divendres.
Sense data de sortida.
Barcelona.

ROMEA

Tots eren fills meus

25% de descompte
de dimarts a divendres
fins el 20 de febrer.
Barcelona.

Teatre Condal

La jaula de las locas

amb 'La extraña pareja' (Paco Morán i Joan Pera)

25% de descompte de
dimecres a diumenge.
Sense data de sortida.
Barcelona.